

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

AGRICULTURAL UNIVERSITY OF ATHENS

Κοινωνιολογία της Αγροτικής Ανάπτυξης

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

Ενότητα 8: Η Νέα Αγροτικότητα, η Πολυλειτουργική Ύπαιθρος και οι Νέες Πολιτικές για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου (2/3)
2ΔΩ

Διδάσκων: Λ. Καζακόπουλος

Τμήμα: Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Μαθησιακοί στόχοι

- Το μάθημα στοχεύει σε μια ολιστική και κριτική προσέγγιση της έννοιας της αγροτικής ανάπτυξης μέσα από τη διδασκαλία βασικών εννοιών και μεθόδων για την κατανόηση μιας κοινωνικά ετερογενούς αγροτικής κοινωνίας. Πλαίσιο αναφοράς αποτελεί η Ελλάδα και οι χώρες της Ε.Ε.

Λέξεις κλειδιά

- Αγροτική κοινωνία, ύπαιθρος, ανάπτυξη, δημογραφία, αγροτική εκμετάλλευση, οικογενειακή γεωργία, φύλο, νέα αγροτικότητα, πολυλειτουργικότητα

Έννοιες

- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: Πολιτειακοί θεσμοί και η στελέχωσή τους.
- ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: Συλλογική επίλυση προβλημάτων στο δημόσιο χώρο.
 - Σχέση κράτους – κοινωνίας πολιτών, συναποφασίζοντας με φορείς τής αγοράς, ώστε να παρακάμπτονται οι περιορισμοί τής αγοράς και οι γραφειοκρατικοί περιορισμοί.

Γενεσιουργές Αιτίες Διακυβέρνησης

- Ευρύτερες μεταβολές σε διακριτά επίπεδα:
 - Πολιτική: παγκοσμιοποίηση, αποκέντρωση, περιφερειοποίηση κ.λπ.
 - Οικονομία: μηχανισμοί αγοράς στη δημόσια πολιτική, ιδιωτικοποιήσεις, περιορισμένες αρμοδιότητες τοπικής αυτοδιοίκησης, διαχωρισμός αρμοδιοτήτων σχεδιασμού και παροχής υπηρεσιών κ.λπ.
 - Κοινωνία: πολυπλοκότητα, ποικιλομορφία, διαφοροποίηση → συνεργασίες κοινωνικών εταίρων → επιτελικός και καθοδηγητικός κυβερνητικός ρόλος.

Μοντέλα Διακυβέρνησης

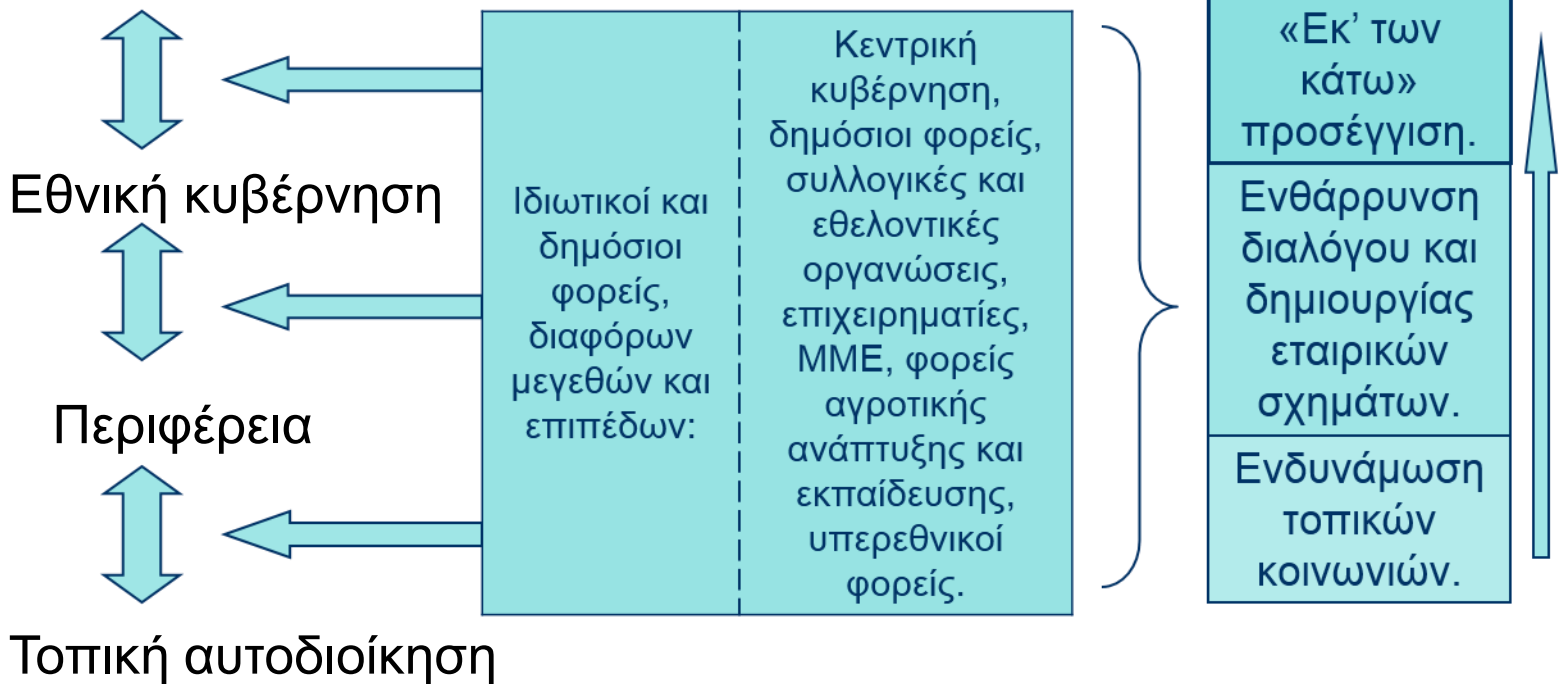
- Ιεραρχικό: κρατική γραφειοκρατία, αυστηρή ιεραρχική δομή.
- Ορθολογικών στόχων: αύξηση προϊόντος, διαχειριστές υπέρ γραφειοκρατών, κεντρικός σχεδιασμός και έλεγχος.
- Αναπτυξιακό: εξουσία διά δικτυακών αλληλεξαρτήσεων υποκειμένων και πόρων → πειραματισμός, καινοτομία.
- Συναινετικό ή αυτοκυβερνητικό: κεντρικός διακυβερνητικός ρόλος ‘κοινωνίας των πολιτών’ διά αλληλεξαρτήσεων και αμοιβαιότητας, λήψη αποφάσεων από την ‘κοινωνία των συμμετεχόντων’ → υποκατάσταση κράτους από την ‘κοινωνία των πολιτών’.

Αγροτικός χώρος

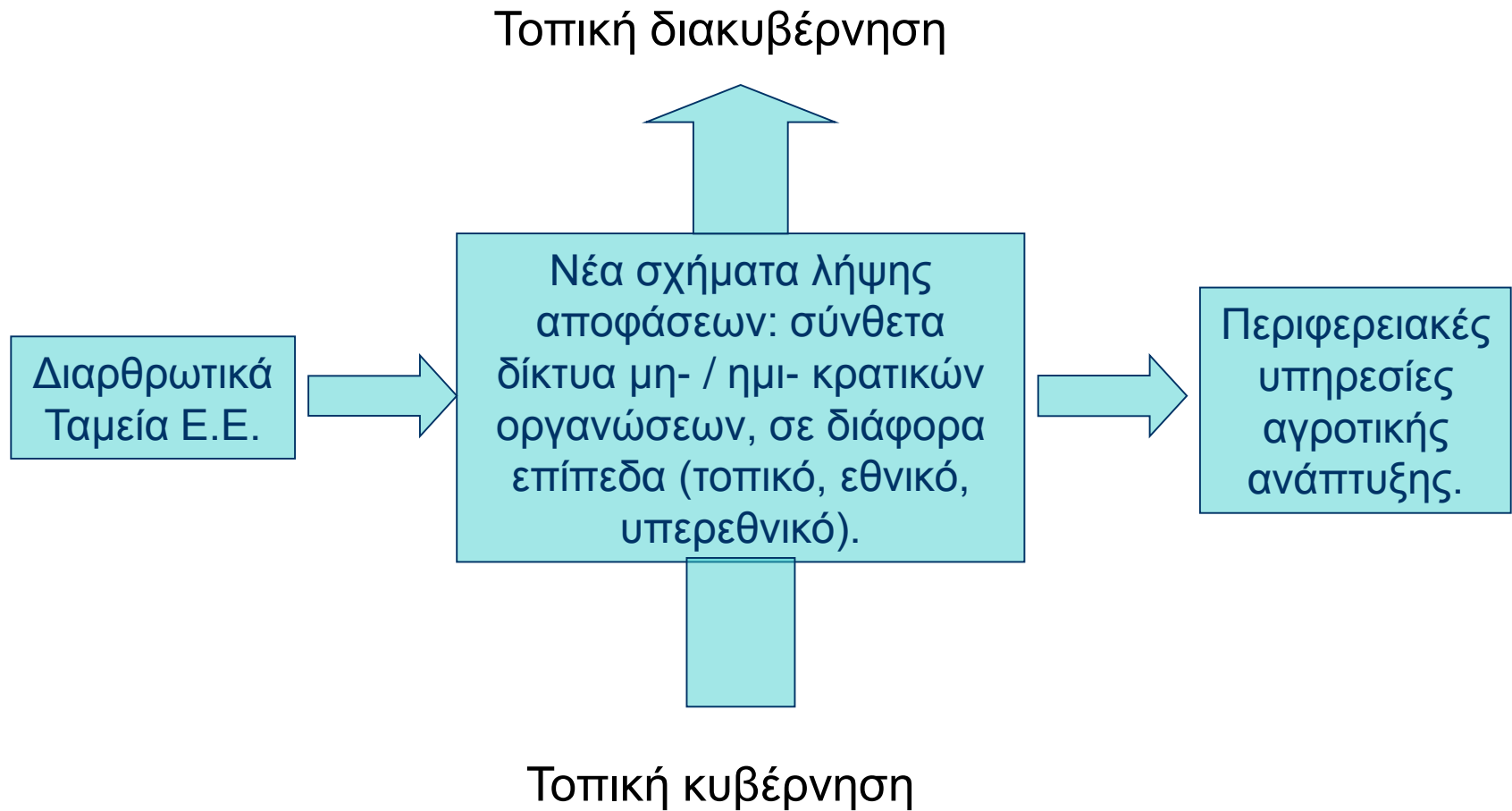
- Τοπική διακυβέρνηση: υπερσύνολο της κυβέρνησης.
 - Επίπεδα κυβερνητικής δομής και κοινωνικοί φορείς:

- Ε.Ε. (υπερεθνική οντότητα)

Αγροτική Διακυβέρνηση

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: Περίπτωση Αγγλίας, περιοχές στόχου 5b.

- Εντάσεις μεταξύ υπαρχόντων συγκεντρωτικών διαδικασιών και ενισχυόμενων τοπικών: το θέμα κατανομής της εξουσίας.
- Εσωτερικές δυναμικές κοινοτήτων στην αυτό-διακυβέρνησή τους: εθελοντισμός, πρωτοβουλίες αγροτικής ανάπτυξης.
- Νέες τεχνικές και τεχνολογίες της αγροτικής διακυβέρνησης:
 - επίπεδο περιφέρειας: εργαλείο προγραμματικών προτάσεων,
 - επίπεδο κοινότητας: διαδικασία αποτίμησης αναγκών → 2 ερωτήματα:
 - έννοια «κοινότητας» βάσει Δημόσιων Υπηρεσιών,
 - έννοια «αγροτικής κοινότητας» βάσει μελών και ενδιαφερόντων τους, καθώς και βάσει όψεων της αγροτικότητας.

Φορείς Ανάπτυξης- Κοινωνική Οικονομία 1/3

- Ευρωπαϊκό μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης:
 - αειφορικός χαρακτήρας,
 - πολλαπλοί στόχοι:
 - οικονομικοί,
 - περιβαλλοντικοί,
 - κοινωνικοί,
 - πολιτισμικοί.

Η πραγματοποίησή τους δεν είναι μόνο θέμα κράτους και αγοράς, αλλά και ενός τρίτου τομέα, αυτού της κοινωνικής οικονομίας.

Φορείς Ανάπτυξης- Κοινωνική Οικονομία 2/3

Κρατικός τομέας.

Κρατική οικονομία -
κρατισμός:

.....

«Τρίτος τομέας» ή
«κοινωνική οικονομία».

Κοινωνία πολιτών:

μη-κυβερνητικές / μη-
κρατικές οργανώσεις,
συλλογική
επιχειρηματική
πρωτοβουλία των
πολιτών – παραγωγών,
κοινωνικο-οικονομικοί
στόχοι.

Αγορά
(επιχειρηματικός
τομέας).

Ιδιωτική οικονομία -
αγοροκρατία:

.....

Φορείς Ανάπτυξης- Κοινωνική Οικονομία 3/3

- **Κοινωνία πολιτών:** πληθώρα οργανώσεων, σε διάφορους τομείς και εκδηλώσεις κοινωνικής δράσης
 - οικολογική ευαισθησία – προστασία περιβάλλοντος,
 - πολιτιστική κληρονομιά,
 - κοινωνική αλληλεγγύη και δικαιώματα μεταναστών, προσφύγων και μειονοτήτων,
 - προστασία καταναλωτή,
 - κοινωνική επανένταξη περιθωριοποιημένων.
- **Κίνδυνοι εκφυλιστικής παραμόρφωσης:**
 - γραφειοκρατική λογική,
 - κομματικό συμφέρον,
 - λανθάνουσες ή συγκεκαλυμμένες προσπάθειες εμπορικής κερδοσκοπίας.

Κοινωνική Οικονομία 1/4

- Κοινωνική οικονομία σε πληθώρα μορφών οργανώσεων: συνεταιρισμοί και ενώσεις, αλληλοβοηθητικά αυτοδιοικούμενα ταμεία, ιδρύματα, συλλογικές εθελοντικές οργανώσεις, δίκτυα ανταλλαγών / αλληλοβοήθειας / αποταμίευσης, δίκτυα γνώσεων, ομάδες παραγωγών, εταιρείες κοινωνικού σκοπού, τράπεζες τροφίμων, τοπικά σύμφωνα, πρωτοβουλίες απασχόλησης.
- Ο.Ο.Σ.Α.: κοινωνική οικονομία ως κοινωνικές επιχειρήσεις, ανεξάρτητες από το Δημόσιο Τομέα, με μακροχρόνια επιχειρηματική οπτική.
- Ε.Ε.: κοινωνική οικονομία ως πολιτικές για την απασχόληση και την κοινωνική ανάπτυξη.

Κοινωνική Οικονομία 2/4

- Κοινωνική οικονομία παλαιών μορφών
 - Προβλήματα:
 - κρίση μεταπολεμικού μοντέλου ανάπτυξης,
 - ανατροπές λόγω παγκοσμιοποίησης (αγροτροφική κρίση, απελευθέρωση παγκόσμιου εμπορίου, διεθνοποίηση-παγκοσμιοποίηση οικονομίας αγοράς)
 - Δράσεις:
 - επαναπροσδιορισμός ως προς πολυεθνικές,
 - επαναδιοργάνωση: “επανεφεύρεση των συνεταιρισμών”, “παγκοσμιοποίηση της αλληλεγγύης”.

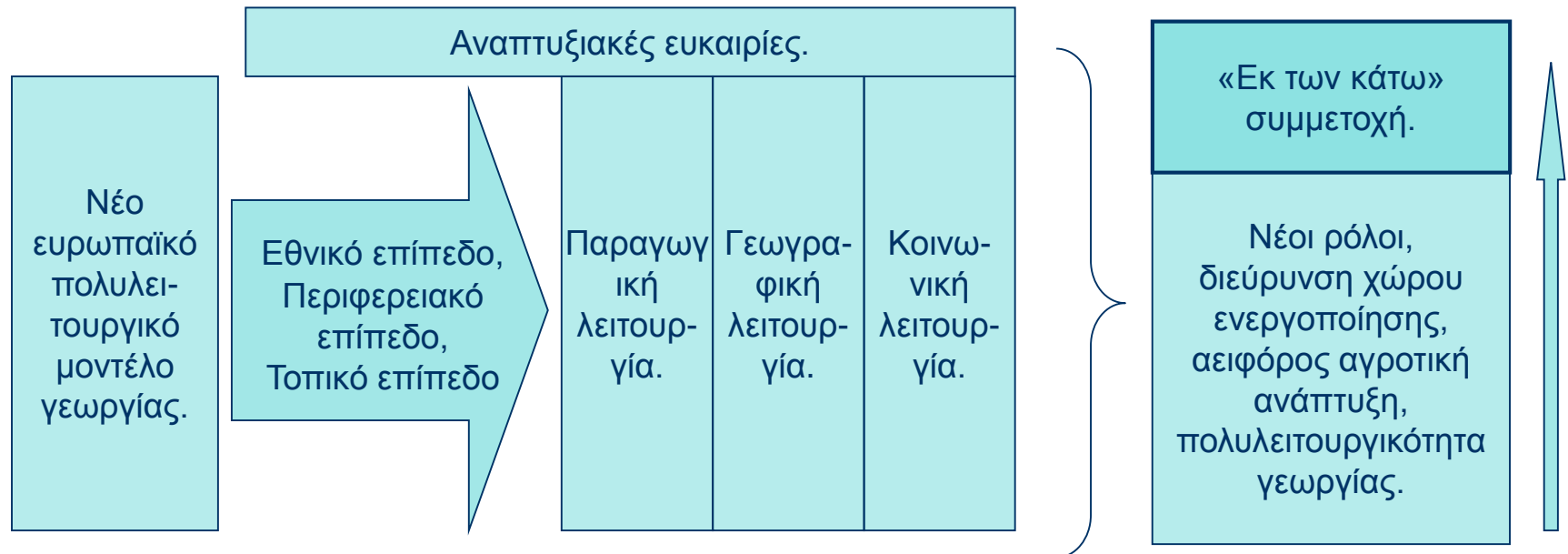
Κοινωνική Οικονομία 3/4

- «Κοινωνικές επιχειρήσεις»: νέα μορφή κοινωνικής επιχειρηματικότητας
(σε λειτουργία σε πολλές χώρες τής Ε.Ε.)
 - δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης,
 - συμβολή στην ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.
- Ουσιαστική συνεισφορά της κοινωνικής οικονομίας στις διαδικασίες
 - χωρικής ανασύνθεσης,
 - μετατόπισης των πολιτικών για τον αγροτικό χώρο.

Κοινωνική Οικονομία 4/4

- ‘Τρίτος Τομέας της οικονομίας’: σχήματα και πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών → «Τοπικές ομάδες δράσης»: περιλαμβάνουν
 - εκπροσώπους των Ο.Τ.Α. και Ο.Ν.Α.,
 - κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους π.χ. συνεταιρισμούς.

Διαστάσεις των εταιρικών σχημάτων 1/2

- **Θεσμικές όψεις:** Ανάδυση μέσα από ένα τοπικό πλαίσιο διακυβέρνησης για τη στήριξη μιας λειτουργικής και ολοκληρωμένης συνεργασίας μεταξύ συλλογικών φορέων.
- **Οικονομικές όψεις:** Επιδίωξη θετικών οικονομικών αποτελεσμάτων κατά ένα αποδοτικό τρόπο.
- **Κοινωνικές όψεις:** Συμβολή στη μείωση των τοπικών ανισοτήτων με τη διασφάλιση μιας πιο ισότιμης κατανομής ευκαιριών και πόρων.
- **Πολιτικές όψεις:** Πρόσδεση με τοπικούς δημοκρατικούς θεσμούς και άλλες οργανώσεις (κρατικές, ιδιωτικές, εθελοντικές) και τοπικές ομάδες για εξασφάλιση επιρροής και υπευθυνότητας (accountability).

Διαστάσεις των εταιρικών σχημάτων 2/2

- **Κοινωνικο-πολιτισμικές όψεις** : Ενίσχυση της καινοτομικής συμπεριφοράς και επιχειρηματικότητας.
- **Περιβαλλοντικές όψεις**: Συνάρτηση του βαθμού ενδιαφέροντος για θέματα περιβαλλοντικής υποβάθμισης-ρύπανσης και βελτίωσης του τοπικού αγροτικού οικοσυστήματος.

Προέλευση και δράση των εταιρικών σχημάτων 1/2

Ορισμένα ενδιαφέροντα ερωτήματα:

- Ποιοι τοπικοί παράγοντες και συνθήκες διευκολύνουν τη γένεση των εταιρικών σχημάτων και ποιοι τα αποθαρρύνουν;
- Ποιοι τοπικοί παράγοντες και συνθήκες επηρεάζουν περισσότερο τη λειτουργία τους;

Προέλευση και δράση των εταιρικών σχημάτων 2/2

- Ποια είναι η **κατάσταση παραγόντων του τοπικού πλαισίου** όπου συλλαμβάνεται και εμπεδώνεται μια εταιρική σχέση, όπως:
 - υλικοί πόροι
 - ανθρώπινο κεφάλαιο
 - κοινωνικοί πόροι
 - μορφές/τύποι εκπροσώπησης
 - πολιτισμικές παρακαταθήκες/παρελθόν

Κρίσιμα συστατικά στοιχεία μιας εταιρικής σχέσης 1/2

- **ΤΟΠΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ:** στοιχείο αφετηρίας (για μορφές οργάνωσης και είδος δράσεων μιας Ε.Σ.)
 - καταγωγή της σχέσης
 - είδος τοπικών πόρων που κινητοποιούνται

Η Ε.Σ. έχει κατά κανόνα τοπική σφραγίδα (κοινωνικό και χωρικό πλαίσιο).

Η επιτυχία ή αποτυχία της είναι συνάρτηση των δυνατοτήτων ή ευκαιριών για την κινητοποίηση τοπικών πόρων και εμπλοκή των τοπικών φορέων

Κρίσιμα συστατικά στοιχεία μιας εταιρικής σχέσης 2/2

- Κρίσιμους επίσης παράγοντες αποτελούν:
 - η οργανωτική δομή (αποδοτικότητα/αποτελεσματικότητα)
 - η ικανότητα συνεργασίας εταίρων για εξυπηρέτηση στόχων.

Εστιάζοντας στο τοπικό πλαίσιο μπορούμε να αντιληφθούμε:

- τους λόγους που μια Ε.Σ. έχει μια ορισμένη σύνθεση
- πόσο προσανατολισμένοι είναι οι τοπικοί εταίροι σε θέματα συνεργασίας / συμμετοχής
- ποια είναι η κεντρική τους αναπτυξιακή ιδέα.

Τοπικοί Πόροι 1/3

- (α) Άυλοι πόροι (πολιτισμικοί πόροι που σχετίζονται με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου)
 - εμπιστοσύνη (“trust”)
 - γνώση
 - διοικητική κουλτούρα και πολιτική διαμεσολάβηση

Τοπικοί Πόροι 2/3

(β) Ανθρώπινοι πόροι: τοπικοί παράγοντες (ατομικοί, συλλογικοί) με σημαντικό ρόλο στην αγροτική ανάπτυξη

- πολίτες
- οικονομικοί παράγοντες (επιχειρηματίες)
- συλλογικοί παράγοντες (ενώσεις προσώπων, επιμελητήρια)
- διοικητικοί παράγοντες
- δημόσιοι υπάλληλοι
- πολιτικά πρόσωπα.

Οι ανθρώπινοι πόροι μπορούν να επηρεάσουν:

- την κουλτούρα συνεργασίας-συμμετοχής και την ικανότητα προσέλκυσης σε προγράμματα κοινού (συλλογικού) ενδιαφέροντος
- την ικανότητα εντοπισμού καινοτομικών περιπτώσεων
- την ικανότητα, αποφασιστική αρμοδιότητα και θέση της ηγεσίας.

Τοπικοί Πόροι 3/3

(γ) Υλικοί πόροι:

- περιβάλλον (φυσικό-ιστορικοί πόροι)
- παραγωγικό σύστημα (επιχειρήσεις βιομηχανικές/βιοτεχνικές, υπηρεσίες, γεωργικές εκμεταλλεύσεις)
- χρηματοδοτικό σύστημα (ενεργοποίηση τοπικά ή έξωθεν)
- υποδομές (τηλεπικοινωνίες, ψηφιακή τεχνολογία)
- υπηρεσίες διαθέσιμες.

Συστατικά χαρακτηριστικά μίας εταιρικής σχέσης

Στα βασικά συστατικά χαρακτηριστικά μίας εταιρικής σχέσης περιλαμβάνονται:

- η σύνθεσή της
- η συμμετοχή
- οι στόχοι/αντικειμενικοί σκοποί
- η οργανωτική της δομή.

Η ανάλυση των παραπάνω διευκολύνει:

- την ανάλυση των διαδικασιών για τη λήψη αποφάσεων
- τον εντοπισμό των δράσεων που στην πράξη προωθούνται.

Παράδειγμα:

Η έννοια της αποτελεσματικότητας στην περίπτωση των δικτύων παραγωγής προϊόντων ονομασία προέλευσης με βάση το γάλα και ο ρόλος των συντονιστικών λειτουργιών.

Βιβλιογραφία 1/2

- J. Gray (2000), The CAP and the Reinvention of the Rural in the European Community, *Sociologia Ruralis*, Vol. 40, No 1, pp. 30-52
- Bebbington, A. and J. Farrington (1993) Governments, NGOs and Agricultural Development: Perspectives on Changing Inter-Organisational Relationships, *The Journal of Development Studies*, Vol. 29, No.2, pp. 199-219
- Γ. Ζαϊμάκης (2002) *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες*, Ελληνικά Γράμματα, σελ. 153-197
- N. Ward and K. McNicholas (1998) Reconfiguring Rural Development in the U.K.: Objective 5b and the New Rural Governance, *Journal of Rural Studies*, Vol 14, No 1, pp.27-39

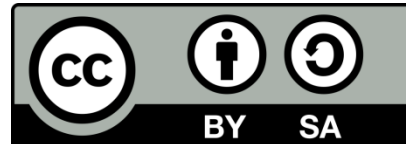
Βιβλιογραφία 2/2

- J. D. van der Ploeg, H. Renting, G. Brunori, K. Knickel, J. Mannion, T. Marsden, K. de Roest, E. Sevilla-Guzman & F. Ventura (2000), Rural Development: From Practices and Policies towards Theory, *Sociologia Ruralis*, Vol 40, No 4, pp.391-410
- T. Marsden (1998), New Rural Territories: Regulating the Differentiated Rural Spaces, *Journal of Rural Studies*, Vol 14, No 1, pp. 107-117
- D. Barjolle, J. Chappuis and B. Sylvander (2000), From Individual Competitiveness to Collective Effectiveness: a Study on Cheese with Protected Designations of Origin, I. S.H.S/ EAAE, pp.1-16

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

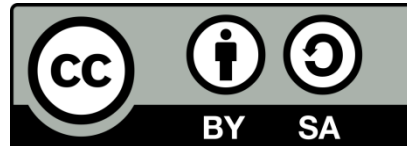
Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2014. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Χαράλαμπος Κασίμης. «Κοινωνιολογία της Αγροτικής Ανάπτυξης». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://oceclass.aua.gr/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων, π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/EI>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
 - το Σημείωμα Αδειοδότησης
 - τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
 - το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)
- μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.